

Mahmud Derviş

Çağdaş Arap şiirinin en önemli isimlerinden olan Mahmud Derviş, 1941'de Filistin sahilindeki Akka şehrinin Berve köyünde doğdu. Henüz yedi yaşındayken işgal edilen köyünü ailesiyle birlikte terk edip pek çok Filistinli gibi Güney Lübnan'a mülteci olarak yerleşti.

Savaşın durgunlaştığı bir dönemde ailesiyle birlikte ülkesine dönen Derviş, doğduğu köyün yok edildiğini gördü. Filistin'in kuzeyinde bir başka köye yerleşmek zorunda kalan aileye, "ülkeye kaçak yollarla girdikleri" gerekçesiyle ikamet belgesi verilmedi; Derviş, bu kez kendi ülkesinde mülteci durumuna düştü.

Ardından yine ailesiyle Hayfa'ya yerleşen Derviş, burada lise eğitimini tamamladı. *El-İttihad* adlı gazetede çalışmaya başladıktan kısa süre sonra tutuklandı. Araçlarla Yahudilerin birlikte örgütledikleri Maki yani İsrail Komünist Partisi'ne üye oldu. Faaliyetleri nedeniyle defalarca cezaevine kondu, zorunlu ikamete mecbur edildi.

1970'te sonra Moskova'da eğitim almaya başlayan Derviş, daha sonra Kahire'ye geçti. Burada Arap dünyasının efsanevi yazarları ve müzisyenleriyle tanıştı. *Uhibbuki ev lâ uhibbuki* [Seni Seviyorum yahut Sevmiyorum] adlı kitabını yayımladı.

1973'te Beyrut'a yerleşen şair, şehrin İsrail askerleri tarafından işgal edilmesine, en yakın dostlarının öldürülüşüne ve Sabra ve Şatila katliamı gibi büyük insanlık suçlarına tanık oldu. 1982'de Şam mercilerinden davet aldı ve coşkuyla karşılandığı Suriye'ye yerleşti.

Şam'dan ayrıldıktan sonra Filistin mücadelesinin önderlerinden Yaser Arafat'ın isteğiyle editörlüğünü yaptığı *Karmel* adlı dergiyi yayımlamaya devam etti. Kıbrıs'ta basılan ve tüm Arap coğrafyasına dağıtılan dergiyi Derviş, Paris'ten yönetiyordu. Paris yılları şairin kültürel ve poetik ilgi ve etki alanlarının genişlemesini sağladı, Derviş bu dönemde dünyanın çeşitli yörelerinden ağırlıklı olarak siyasal nedenlerle göç etmiş, sürülmüş entelektüellerle, sanatçılarla güçlü bağlar kurdu.

İşgal altındaki Filistin'de Filistinliler belirli özerklikler edinince Ramallah'a döndü. *Karmel*'i burada çıkarmaya devam etti. *Cidâriyye* (Mural), *Hâlet hisâr* [Kuşatma Hali], *Kezehr el-lavz ev ebâd* [Badem Çiçeği Gibi yahut Daha Ötesi] gibi kitaplarını Amman ve Ramallah'ta kaleme aldı.

Dünyayı tanımış, hem Arap kültürünün köklerine hem de insanlığın ortak değerlerine eğilmiş olan şairin pek çok dünya diline çevrilen şiirleri günümüzde baskı ve zulme karşı direnişin evrensel sembolleri arasında sayılmaktadır.

Filistin ulusal kimliğinin kurucu figürleri arasında yer alan Mahmud Derviş 2008'de Ramallah'ta yaşama veda etti. Filistin hükümeti, şairin ölümü üzerine ulusal yas ilan etmiş, Filistin halkı "büyük oğlunu" yüz binlerin katılımıyla sonsuzluğa uğurlamıştır.

Bazı şiir kitapları: *Asâfir bilâ ecniha* [Kanatsız Kuşlar]; *Evrâk ez-zeytûn* [Zeytin Yaprakları]; *Âşik min Filastin* [Filistin'den Bir Âşik]; *Âhîr el-leyl* [Gecenin Sonu]; *el-Asâfir temût fi'l-Celîl* [Celilede Kuşlar Ölüyor]; *Arâs* [Düğünler]; *Hisâr li medâ'ih el-bahr* [Deniz Methiyelerini Kuşatma]; *Hiye uğniye, hiye uğniye* [O Bir Şarkıdır, O Bir Şarkı]; *Vard akall* [Daha Az Gül]; *Lâ uridu li hâzi'l-kasîde en tentehi* [Bu Şiirin Bitmesini İstemiyorum]; *Fi hadrat el-gyâb* [Yokluğun Varlığında].

Mehmet Hakkı Suçin

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisans tezinde Yahya Hakkı'nın öykücülüğünü, doktora tezinde ise Arapça-Türkçe çeviride eşdeğerlik sorunlarını inceledi. University of Manchester'da misafir akademisyen olarak çalıştı (2006). Yabancılar için Arapça öğretim programları hazırladı. "Arabic Booker" olarak bilinen Uluslararası Arap Romanı Ödülü'ne (2014) ve Şeyh Hamed Çeviri Ödülü'ne (2015) jüri üyesi seçildi. Arapça-Türkçe dil çifti arasında edebî çeviri atölyelerini yönetti. Akademik ilgisi çeviribilim, Arap edebiyatı ve yabancı dil öğretimine odaklanmaktadır. *Aktif Arapça* (2008), *Dünden Bugüne Arapçaya Çevirinin Serüveni* (2012), *Öteki Dilde Var Olmak: Arapça Çeviride Eşdeğerlik* (2013), *Arapça-Türkçe / Türkçe-Arapça Haber Çevirisi* (2014) bu alanda yayımladığı kitaplar arasındadır.

Şiir çevirisine özel bir ilgi duyan Suçin birçok Arap şairini Türkçeye kazandırmıştır. Adonis (*Maddenin Haritalarında İlerleyen Şehvet*, 2015; *Belli Belirsiz Şeyler Ansısına*, 2017) Muhammed Bennis (*Aşkın Kitabı*, 2015), Halil Cibran (*Ermiş*, 2016), Nizar Kabbani (*Aşkın Kitabı*, 2016) bu şairlerdendir. Suçin'in *Mural* (2015) ve *Bu Şiirin Bitmesini İstemiyorum* (2015) yapıtlarını çevirdiği Mahmud Derviş'in bu şairler arasında özel bir yeri bulunmaktadır.

Mahmud Derviş
Atı Neden Yalnız Bıraktın

Ayrıntı: 1123
Şiir Dizisi: 20

Atı Neden Yalnız Bıraktın
Mahmud Derviş

Kitabın Orjinal Adı
Limâzâ Terekte'l-Hisâne Vahiden

Arapçadan Çeviren
Mehmet Hakkı Suçin

© Mahmud Derviş, 2017

Yayıma Hazırlayan
Faris Kuseyri

Uygulama
*Kâni Kumanovalı, Hediye Gümen,
Esin Tapan*

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Resmi
Ahmad Kadi

Kapak Tasarımı
Petek Yılmaz

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Baskı ve Cilt
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/Istanbul
Tel.: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım: *İstanbul, Kasım 2017*
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-605-314-230-0
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI

Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.:3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi

facebook.com/ayrintiyayinevi

instagram.com/ayrintiyayinlari

Mahmud Derviş
Atı Neden Yalnız Bıraktın

Arapçadan Çeviren: Mehmet Hakkı Suçın

Sunuş

Başta “Cahiliye dönemi” olmak üzere klasik Arap kültüründe şair, “peygambervari” bir rol üstlenir. Toplumun geçmişinden, bugününden ve geleceğinden haber veren bir kâhin durumundadır. Onun şahsiyeti, toplum için bir varlık-yokluk meselesidir.

Mahmud Derviş de modern Arap kültür tarihinde buna benzer bir rol üstlenmiş gibidir. Derviş, Filistinlilerin olduğu kadar Arap halkının da toplumsal vicdanı olarak görülmüştür. Böyle bir misyon, şaire büyük sorumluluk yüklediği gibi onu ürküt müştür de. Özellikle şairlik deneyiminin ilk dönemlerinde kendisine yüklenen bu “ulusal” misyon ile yaratmayı hedeflediği “estetik” misyon arasında ilk başlarda birincisinin ağır bastığı bir görünüm öne çıkmış, şiirinin estetik dokusu ancak dana sonraki yıllarda hak ettiği biçimde dikkat çekmeye başlamıştır. Geriye bıraktığı şiir mirasına bakıldığında her iki durumda da şiir dili, şiirsel araçlar ve temalar bakımından son derece yoğun ve estetik duyarlılığı yüksek metinler üretmiş olduğu görülür.

Mahmud Derviş şiiri, 1960'lı yıllarda işgal altındaki Filistin'de filizlenen ve Arapların İsrail'e karşı yaşadığı 1967 yenilgisinin ardından doruğa çıkan "direnış şiiri"nin ilgi odağı olduğı bir ortamda vücut buldu. Tefvik Zeyyad, Semih el-Kasım, Salim Cubran bu dönemin öne çıkan diğeri adlarıdır. Art arda yayımladığı şiir toplamlarıyla dikkat çeken Derviş, bir halkın vicdanı olma misyonunun farkındalığıyla, şiirinin içerik ve biçimini yeni bir estetik anlayış içinde yoğurarak Filistin siyasal direnişinin ve şiir sanatının gereklerini aynı potada eritti. Böylece çok az Arap şairinin başardığı, aynı anda hem şiir tutkunu genel okurun hem de estetik sorunlara ilgi duyan entelektüel okuyucunun ilgisini çeken güçlü bir şiir yarattı. Nitekim bu dönemde gerçekleştirdiği şiir dinletileri binlerce seyirciyi bir araya getiren büyük kültür şölenlerine dönüşüyordu.

Mahmud Derviş'in şiirsel deneyiminde birçok kaynaktan beslendiğı görülür. Semavi dinlerin temel kitap ve metinleri başta olmak üzere kutsal kitap ve metinler bu kaynaklar arasında ilk akla gelenlerdir. Muallaka şairleri, Abbasi dönemi şairlerinden el-Mutenebbî, Ebu Firas el-Hamedanî en çok etkilendiğı klasik Arap şairleridir. Arap şiirinde otuzlu yıllarda ortaya çıkan "Apollo" akımından Ali Mahmud Taha ve İbrahim Naci gibi klasik-romantik şairleri okumuş; farklı akımlara mensup olmalarına rağmen Nizar Kabbani, Bedr Şakir Seyyab, Abdulvahap el-Beyati, Muhammed el-Magut gibi şairlerden etkilenmiştir. Kabbani, kadın bedeni ve erotizmi tabu olmaktan çıkaran Arap şairidir. Seyyab, çağdaş Arap şiirine yön veren "Temmuzi" akımın temsilcilerindedir. El-Beyati toplumcu gerçekçi yaklaşımıyla bilinmektedir. El-Magut ise "düzyazı şiiri"nin (*kasîdetu'n-nesr*) öncülerindedir. Bu şiir hacminin Derviş'in kendine özgü bileşimler yaratan çok katmanlı şiirinde yansımalarını görmek mümkündür.

Öte yandan İbrani şiiri de Mahmud Derviş'in beslendiği kaynaklar arasındadır. Söyleşilerinde, özellikle Yehuda Amihay şiirine ilgi gösterdiğini belirtir. Tagor, Nâzım Hikmet, Lorca, Neruda, Mayakovski, Yesenin, Aragon, Eluard, Saint-John Perse, René Char ve Eugenio Montale etraflıca okuduğu şairlerdendir. Derviş, Anglosakson şiir geleneğinin güçlü temsilcilerinden de beslenmiştir; Walt Whitman, Yeats, Ezra Pound, Eliot, Derek Walcott bunlar arasında sayılabilir.

* * *

Mahmud Derviş, şiirini sürekli geliştirme ve yenileme peşinde olan bir şairdir. Onun şiirsel deneyimini anlamak için, bıraktığı şiirsel mirası genel hatlarıyla betimlemek faydalı olacaktır. Bu konuda Suriyeli eleştirmen Subhi Hadidi'nin yaptığı sınıflandırma yol gösterici nitelikte ve temel önemdedir.

Mahmud Derviş'in şiirsel deneyimi 1960 yılında yayımladığı *Kanatsız Kuşlar*'la başlamıştır. Kitapta, klasik Arap şiiri ile çağdaş romantik şiirin etkilerini görmek mümkündür. Şair, özgün sesinin zayıf olduğu bu şiirsel yaklaşımını sonraki birkaç yıl içinde terk edecektir.

1964'te yayımladığı *Zeytin Yaprakları* adlı kitabında ise ilk şiirlerindeki klasik ve romantik eğilim, yerini ideolojik ve estetik anlamda devrimci bir yaklaşıma bırakır. Daha fazla toplumcu, halkçı, devrimci ve hümanist bir şiir ortaya çıkarmaya çalışır. Fakat en önemlisi aidiyet ve kimlik sorununu merkeze alır. "*Kayda geçir! / Ben bir Arabım*" dizeleriyle başlayan ve özellikle 1970'li yılların ikinci yarısında ülkemizde bilinirlik kazanan *Kimlik Kartı* adlı şiir böyle bir eğilimin ürünüdür. Şiir şöyle başlıyor:

*“Kayda geçir!
Ben bir Arabım
Kimlik numaram elli bin
Çocuklarım sekiz
Dokuzuncusu yolda bu yaz sonunda
Kızıyor musun?”*

Filistin halkının köklü geçmişine vurgu yaparak, yaşadığı topraklar üzerindeki tartışılmaz ulusal meşruiyetini, başkaldıran lirik diliyle haykıran Derviş’in daha sonraki eserlerinde Filistin kimliğine yapılan vurgu giderek belirginleşecektir. Şiirindeki ton, devrimci ve direnişçidir ancak basit bir milliyetçilik saplantısına dönüşmez. Bu temel temayı işlerken bile şiirin insani, edebî ve estetik öğelerini ve inceliklerini ihmal etmez. *Filistinden Bir Âşık* (1966), *Gecenin Sonu* (1967), *Celile’de Kuşlar Ölüyor* (1969) ve *Sevgilim Uykusundan Uyanıyor* (1970) adlı eserleri böyle bir yaklaşımı temsil eder. Bu eserleriyle, direniş şiirinin en önemli isimlerinden biri haline gelir ve diğer direniş şairlerinden birçok bakımdan ayrılır. Derviş, her şeyden evvel velut bir şairdir. Çok iyi bildiği Ortadoğu ve Yunan mitolojisini, dinsel sembolleri şiirinde yetkinlikle kullanır. “Şimdi”yi efsanelleştirerek yine şimdinin içinde destansı bir boyuta taşır. Kadını toprakla ilişkilendirir. Lirikizm ile devrimciliği bağdaştırır. Kelime dünyası, his dünyası kadar zengindir. Hararetli, canlı bir dil kullanır. Arap şiirinden yararlandığı ritim unsurlarında esnek davranır. Hem içerik hem de ritim açısından zengin bir şiirle okuyucuyu sarsar.

İlerleyen süreçte Mahmud Derviş’in Filistin dışına çıkması ve Arap dünyasındaki kültür ortamına karışması da şiirine yeni etkiler getirmiştir.

1970 yılında bir yıllık Moskova deneyiminden sonra Kahire'ye gider. Burada Muhammed Abdulvahhap, Abdulhalim Hafız gibi kült müzisyenlerle ve Necip Mahfuz, Yusuf İdris, Tefvik el-Hakîm gibi edebiyatın önemli simalarıyla tanışır. Kahire'de *Seni Seviyorum yahut Sevmiyorum* (1972) adlı şiir kitabını yayımlar.

Bir yıl sonra ise Beyrut'a taşınır ve 1982'deki Sabra ve Şatila katliamı sonrasına kadar burada yaşar. Bu dönemde Mahmud Derviş şiirinin bir kırılma yaşadığını görürüz. Bir taraftan şiirine tematik ve estetik açıdan yeni bir yön verirken diğer taraftan da "direniş şairi" etiketinin dışına çıkmaya çalışır. "Direniş şairi" olmasının, Arap şiirinde yenileşme hareketiyle etkileşim içinde bulunmayacağı anlamına gelmediğini kanıtlamaya çalışır gibidir. Bir söyleşisinde bu konuyla ilgili şöyle demektedir: "Belli koşullar ve belli bir mekânda bulunduğum sırada kimlik hakkını savunan bir şiir yazmıştım: *"Kayda geçir! / Ben bir Arabım."* Bir süre sonra bu şiir tenime yapıştı ve siyasi bir kimliğe dönüşme riskini de beraberinde getirdi. Nereye gitsem bu şiiri okumam isteniyordu. Bu taleplere boyun eğseydim şiirim asla gelişmezdi. *Celile'de Kuşlar Ölüyor* kitabımdaki değişim, şiirsel değişimimin ilk göstergesiydi. Toprak ve yurtla arasına mesafe koyan simgeci bir şair olmakla suçlanıyordum. Ben bu 'çekici hapishane'ye karşı sürekli direndim ve daha 'zor' şiirler yazmaya devam ettim. Okuyucu giderek beni kabul etmeye başladı." Derviş, direniş şairi olmak için öncelikle "gerçek ve iyi bir şair" olmanın gerekliliğini vurgulayarak inatla ve sistemli bir şekilde şiirini bir sonraki noktaya taşımaya çalışır.

Kahire'de yayımlanan *Seni Seviyorum yahut Sevmiyorum* kitabının bir diğer önemli özelliği de düzyazıya yakın bir şiiri denemiş olmasıdır. Bu kitabıyla Mahmud Derviş, Arap şiirinde yetmişli yıllardan itibaren yaygınlaşan "düzyazı şiiri"nin kendi şiir yolculuğundaki ilk örneklerini vermiş olmaktadır. Bu tür şiire

2000’li yıllarda yazdığı bazı eserlerle (*Yokluğun Varlığında*, 2006 ve *Kelebeğin Etkisi*, 2008) tekrar dönecektir.

Mahmud Derviş 1973’te yayımladığı 7 Numaralı Girişim adlı kitabında, lirik temalarla Filistin-Kenan mitolojisini bir araya getirir. *Bu Onun Resmidir, Bu da Âşığın İntiharı* (1975) adlı kitabında bu çaba daha da belirginleşir. Böylece lirik-destansı ilk şiirlerini yazar. Fakat *Düşünler* (1977) adlı şiir toplamında bazen destansı bazen de belgesel bir tarzda ulusal konulara yeniden döner.

Mahmud Derviş’in bu estetik arayışlar dönemi, 1982 yılında İsrail’in Beyrut saldırısı sonrasında, yerini ağırlıkla destansı bir aşamaya bırakır. *Yüksek Gölgeye Methiye* (1983) adlı uzun şiirini bu sırada yayımlar. Kitabın adının alt başlığında yer alan “Belgesel bir şiir” ifadesinden de açıkça anlaşılacağı gibi kitap, tarihe kayıt düşülen belgesel bir nitelik taşımaktadır. Şiirlerde İsrail’in Beyrut saldırılarına gösterilen direniş, Sabra ve Şatila katliamları, Beyrut şehrinin kazandığı yeni anlam ve Filistin kimliğiyle ilgili yeni sorular ele alınır. Bir yıl sonra, 1984’te yayımlanan *Deniz Methiyelerini Kuşatma* kitabındaki “Beyrut Kasidesi”, Filistinlilerin Lübnan’dan çıkış destanına ilişkin ikinci uzun şiiridir. Kitapta ayrıca Filistin davası uğruna canını veren bazı yoldaşlarına ithaf ettiği mersiyeler de yer alır. Derviş, sonraki kitaplarında da dramatik bir his çerçevesinde kişiyi ölümsüzleştiren destansı, derin ağıtlar yazmaya devam edecektir.

Beyrut’tan Şam’a, oradan da önce Tunus’a, ardından Selim Berekat ile birlikte *Karmel* dergisini çıkardığı Kıbrıs’a giden Derviş, takip eden on yılı Paris’te geçirir. Paris, Mahmud Derviş şiirinde önemli bir duraktır. Şiirsel deneyimi ve deneysel çabaları bakımından şairin en verimli yılları olduğu söylenebilir. Bu konuyu bir söyleşisinde, “Paris benim için bir ikamet yerinden ziyade bir istasyon konumundaydı. Şiir bakımından gerçek doğumumun Paris’te

gerçekleştirdiğini düşünüyorum. Paris vatana, dünyaya ve nesnelere dışarıdan bakma fırsatı verdi bana” sözleriyle açıklayacaktır. Paris’te hem “kendi”yle hem “dış dünya”yla daha fazla baş başa kalma imkânı bulur. Geniş anlamda mistik dünyaya daha fazla nüfuz eder. Ayrıca şiirde biçim ve ritim meseleleri üzerinde yoğunlukla düşünme fırsatı da bulur. Rubailer yazar. Geleneksel dize yerine şiirsel paragraflar veya bölümler yaratır. Kısa şiir parçalarından oluşan uzun şiirler yazar. Böylece Derviş’in Paris yılları, şiirinde lirik deneyimini çeşitlendirip zenginleştirdiği çok önemli bir döneme işaret eder.

Oslo Antlaşması sürecinde ve sonrasında, yeniden lirik-destansı tarzda ancak daha olgunlaşmış uzun şiirler yazar. *İstediyimi Görüyorum* (1990) ve *On Bir Yıldız* (1992) adlı kitapları, bu tonun ağırlıkta olduğu kitaplardır.

Mahmud Derviş bundan sonraki aşamada biyografik şiire yönelir. Ancak bu biyografi, sadece şairin yaşam öyküsünden ibaret değil aynı zamanda coğrafyanın, tarihin, zamanın, mekânın, bedeninin ve ruhunun da hayat hikâyesidir.

1995’te yayımlanan *Atı Neden Yalnız Bıraktın* Derviş’in biyografik şiirini en iyi temsil eden kitaplardan biridir. Büyük ölçüde bir aşk hikâyesini anlatan *Yabancımin Yatağı* (1999), şairin 1998 yılında geçirdiği ilk kalp ameliyatı sonrasında yazdığı ve çağdaş bir muallaka olarak tasarladığı bin dizelik destansı eseri *Mural* (2000), işgal altındaki Filistinliyi efsaneleştirmeden çarpıcı bir şekilde anlattığı *Kuşatma Hali* (2002) ve şairin ölümünden sonra arkadaşları tarafından yayımlanan *Bu Şiirin Bitmesini İstemiyorum* (2009), Derviş’in biyografik kategoride sınıflandırabileceğimiz diğer eserleridir.

Mahmud Derviş, şiirsel serüveninin son aşamasında da yeni tarzlar denemeye devam etmiştir. Bu son dönem şiirlerinde gele-

neksel Arap ölçülerini (*tef'ile*) akıcı ve esnek bir ritimle ve daha dingin bir şiirsel sesle kullanır. Bu şekilde nazım ile nesri birbirine yaklaştırmış olacaktır. *Yaptıklarından Özür Dileme!* (2004), *Badem Çiçeği Gibi yahut Daha Ötesi* (2005) adlı kitapları söz konusu yaklaşımını temsil eder niteliktedir. *Yokluğun Varlığında* (2006) adlı eserindeyse nazım ve nesrin iç içeliği zirveye çıkar. Hayattayken yayımlanan *Kelebeğin Etkisi* (2008) adlı son eserinde de nazım ile nesri birbirine yaklaştırmıştır.

* * *

Atı Neden Yalnız Bıraktım kitabı, yukarıda da değinildiği gibi Mahmud Derviş'in biyografik kategorideki ilk kitabıdır. Bununla birlikte, bu kitabın yazılma hikâyesi eskiye dayanmaktadır. Derviş, Semih el-Kasım'a gönderdiği 22 Eylül 1986 tarihli bir mektupta 80'li yılların başlarından beri bu kitap üzerinde çalıştığını belirtmektedir: “Önümüzdeki güz mevsiminde dört yıldır içimi kemiren kitabı kaleme dökmeye başlayacağım. Anavatanda ve sürgünde yaşadığım evlerin kitabı olacak. Doğduğum ilk evden şimdi yaşadığım eve kadar. Bir çeşit evler biyografisi olacak.”

Kitabın bir soru cümlesinden oluşan adı ilginçtir: “*Atı Neden Yalnız Bıraktım?*” Kitaba ad olan ifade “Kaktüsün Sonsuzluğu” adlı şiirde, baba ile oğul arasındaki diyalogda geçer:

— *Atı neden yalnız bıraktım?*
— *Eve yârenlik etsin diye evladım*
Zira evler ölür terk ederse sakinleri...”

Buradaki “at” ve “yalnızlık” kelimeleri şiirin anlam katlarını irdelemede kilit konumdadır.